

Варнавська Ю.В.

здобувач вищої освіти

Землянська А.В.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійський державний агротехнологічний

університет імені Дмитра Моторного

**ТИПОВІ МОВНІ ПОМИЛКИ НА СТОРІНКАХ ЗМІ У
СОЦМЕРЕЖАХ (на прикладі телеграм-каналів «РІА-Мелітополь»
та «ЗАПОРІЖЖЯ.ІНФО»)**

Анотація. У статті визначаються основні типи мовних помилок, які зустрічаються в повідомленнях на вказаних телеграм-каналах: лексичні, орфографічні, пунктуаційні тощо.

Ключові слова: соцмережі, літературна мова, мовні норми, типи помилок, суржик.

Varnavska Yu., Zemlianska A. Typical Language Errors on Media Pages in Social Networks (Using the Example of the Telegram Channels «RIA-Melitopol» and «ZAPORZHYZHIA.INFO»). The article identifies the main types of language errors in messages on the specified Telegram channels: lexical, spelling, punctuation, etc.

Key words: social networks, literary language, language norms, types of errors, surzhyk.

Засоби масової інформації є одним із важливих чинників формування суспільної думки: поглядів на світ в цілому та на конкретну ситуацію, настроїв та бажань спільноти, загальнолюдських, національних і громадянських цінностей. Саме завдяки телевізійним новинам і репортажам, газетним та журнальним публікаціям, а тепер ще й групам у соціальних мережах та новинним сайтам, утверджуються й розповсюджуються плітки, стереотипи мислення, проводяться PR-компанії, у тому числі й такі, які дискредитують конкурентів замовників тощо. ЗМІ загалом є свого роду інфлюенсерами в сучасному світі, так само як і окремо взяті журналісти чи блогери. Саме тому мова

медіапродуктів має бути досконалою, показовою. Вона повинна як підтверджувати високий рівень фаховості авторів текстів, так і підтримувати репутацію редакцій цих видань. Адже формування громадянської позиції соціуму включає в себе й комунікативну компетентність, що полягає в оволодінні державною мовою.

Науковці вже тривалий час наголошують на ролі інформаційно-комунікаційних технологій та соціальних мереж у формуванні громадянської та комунікативної компетентностей. Серед них А. Вольська, М. Воровка, І. Дзира, А. Землянська, С. Шаров, Т. Шарова та ін. [1; 2; 6; 8]. Зокрема А. Вольська та І. Дзира наголошують, що мовний рівень інтернет-ресурсів є нагальною проблемою, оскільки невід'ємним складником характеристики якості є поняття «мовленнєва культура» [2, с. 39]. При цьому мовознавці застерігають, що з кожним роком спостерігається все більше і більше нехтувань правописом у середовищі соціальних мереж, що зумовлює відповідний напрямок філологічних студій на сучасному етапі. Крім того, як підкреслюють О. Ядловська та А. Шкіль, розглядаючи роль української мови як соціально-гуманітарного виміру правової держави, – саме мова є об'єднувальним чинником для народу [7, с. 319], натомість розмаїття сленгу, суржикових форм, пунктуаційних, граматичних і стилістичних порушень на новинних і тематичних сайтах ЗМІ, на форумах, у блогах сприяють дискретності споживачів контенту.

Метою цієї студії є визначення типових мовних помилок, які зустрічаються в новинних телеграм-каналах «РІА-Мелітополь» та «ЗАПОРІЖЖЯ.ІНФО». Це дозволить запобігти їхньому повторенню та підвищити якість змістового наповнення.

На відміну від загальнонаціональних холдінгів, які мають, окрім сторінок в соцмережах, також теле- і радіомовлення, а відтак потужну команду редакторів, які слідкують за правильністю мовного оформлення медіатекстів, робота регіональних телеграм-каналів зазвичай забезпечується обмеженою кількістю осіб, що спричиняє порушення правописних норм і правил. Серед помилок, які зустрічаються в дописах у згаданих вище каналах, переважна більшість пов'язана з лексикою. До таких насамперед належить неправильне використання слів та словосполучень відносно їхнього лексичного значення і контексту вживання. Наприклад:

– Департамент освіти **відмінив** свою «ініціативу» <...> щодо обов'язкового «добровільного» написання вчителями заяв... (правильний варіант **скасував**, оскільки йдеться про визнання чогось незаконним, недійсним, про припинення чого-небудь [4]);

– Запоріжець надав на контроль довідку та висновок ЛКК, які викликали у прикордонного наряду сумніви у їх **дійсності** (йдеться про **достовірність** документів);

– «...як погналися за нами [собаки. – Ю.В.], я **майже** ноги унесла зі своєю [собакою. – Ю.В.] на руках...» (слово *майже* у відтворенні прямої мови постраждалої особи радше говорить про те, що дівчина таки була покусана тваринами, не встигла втекти, натомість доречною тут буде лексема **ледь**, оскільки в матеріалі розповідається про щасливий порятунок з небезпечної ситуації);

– Минулого тижня Тамару Братцеву вже внесли до переліку терористів і екстремістів, що означає автоматичне **ураження** в правах (**обмеження**) й т.п.

Не менш поширеним серед лексичних помилок є вживання суржикових форм, кальки з російської мови: *мічтав, чуяв, перш за все, мова йде, підвів підсумки, приймають участь, із говорячим прізвищем, не проходить ні дня, як ні в чому не бувало, просування російської повістки* серед європейців та ін.

Це може бути викликане особливостями мовного розвитку південно-східного регіону України, до якого належить Запорізька область та значним впливом тривалого періоду російськомовної освіти в поєднанні з місцевою говіркою.

Окремо можна виділити порушення орфографічних, морфологічних та синтаксичних норм. А. Вольська та І. Дзира підкреслюють, що вони в інформаційному сегменті телеграму зустрічаються нечасто й так само викликані впливом російської мови [2, с. 40]. Зокрема, серед орфографічних норм нами помічено неправильне написання складних слів, які утворені шляхом поєднання двох слів чи основ, а також лексем з першим іншомовним компонентом:

– Сьогодні здається, що **онлайн освіта** – це нічого страшного (тут два повноцінні слова, відповідно до нової редакції правопису, мають з'єднуватись за допомогою дефіса);

– Сенатор, **екс-астронавт** та бойовий льотчик Марк Келлі

побував у Києві... (у той час як за новими правилами слова з іншомовним компонентом мають писатись разом [3]).

Одним із найпоширеніших порушень мовних норм є неправильне вживання активних дієприкметників. Автори дописів часто використовують форми ознаки за дією на -уч, -юч, -ач, -яч на позначення теперішнього часу, що не властиве українській мові, а отже вони мають бути замінені іншими лексемами (іменниками, прикметниками, зворотами тощо): бажаючих працювати немає (охочих), було особливо хвилюючим досвідом (бентежним, зворушливим), дим від палаючого автомобіля (що палав), зростаючі втрати російської армії (щораз більші), турбуючі життєві питання (нагальні; ті, що турбують) тощо.

До пунктуаційних та синтаксичних помилок можна віднести відсутність необхідних знаків у вставних конструкціях (на жаль, як завжди та ін.), у дієприслівникових зворотах, неправильне керування відмінками у словосполученнях, непрямий порядок слів у реченні, який ускладнює розуміння його основної думки, та ін. Так, грубим порушенням є неузгодження суб'єктів дії у граматичній основі речення та дієприслівниковому звороті. Наприклад:

– *Немає нічого більш жорстокого, ніж авіабомби по місту, усвідомлюючи, що постраждають звичайні цивільні люди.* – У такому варіанті речення складається враження, що усвідомити можливість жертв серед цивільного населення мали саме авіабомби, а не ті люди, які їх скидають на землю.

– *Маючи доступ до відповідної інформації, за її наказом були сформовані списки проукраїнськи налаштованих мешканців Михайлівського району.* – Є незрозумілим, чи списки самі себе сформували, оскільки мали доступ до інформації.

Робота із синтаксичними конструкціями передбачає досить високий рівень розвитку мовного чуття та сформованості вмінь і навичок мовленнєвої діяльності. Тож навіть в українській мові, де перестановка слів сприяє акцентуванню уваги на окремих значеннєвих відтінках, варто ретельно ставитись до побудови речень. У протилежному випадку утворюються синтаксичні конструкції з викривленим сенсом або зовсім позбавлені його. Серед неправильно складених речень можна відзначити такі:

– *Нашим головним закликком було звільнення усіх цивільних полонених, захист прав людини, повернення та реінтеграція усіх*

незаконно вивезених дітей на територію рф та їх возз'єднання з родинами на вільній території. – Логічніше було б винести слово дітей із виділеного фрагменту та поставити його перед ним або після нього;

– *США посилюють тиск на Україну. Кілька годин тому обмін всією розвідкою інформацією було припинено, а не лише за ударами вглиб рф...* – у такому варіанті нівелює важливість новини, змушуючи перечитувати його по кілька разів для розуміння змісту.

Завершує перелік мовних норм, порушення яких спостерігаються в телеграм-каналах «РІА-Мелітополь» та «ЗАПОРІЖЖЯ.ІНФО», стилістична, позначена наявністю тавтології та плеоназмів – невиправдане дублювання спільнокореневих, однакових, синонімічних лексем у межах однієї або сусідніх синтаксичних конструкцій [5]:

– *Одночасно на площі відбувався благодійний ярмарок, на якому небайдужі люди могли придбати різні вироби ручної роботи. Усі зібрані кошти спрямували на придбання тепловізора для військових на Запорізькому напрямку;*

– *Пропагандисти подають це як незаперечний успіх, але насправді реальна ситуація далека від офіційних заяв;*

– *На тимчасово окупованій території Запорізької області окупаційна «влада» продовжує репресії проти місцевих жителів.*

Боротись із цією проблемою можна, збагачуючи свій лексичний запас та поширюючи загальну мовну освіту серед користувачів мережі Internet та адміністраторів каналів у соцмережах, сайтів та ін.

Висновки. Отже, незважаючи на рівень володіння державною мовою, автори дописів у телеграм-каналах припускаються помилок, які часто спотворюють зміст повідомлень, а також впливають на репутацію джерела інформації, ступінь довіри до нього. Крім того, ЗМІ та соцмережі впливають на формування суспільної думки, громадянської позиції, аксіологічних орієнтирів, тож мають подавати зразки мовлення, бути прикладом для своїх споживачів контенту, особливо в традиційно російськомовних регіонах, і таким чином виконувати й просвітницьку функцію. Визначення лінгвістичних проблемних місць в кожному окремому випадку та в індустрії загалом сприятиме обранню правильних шляхів закріплення відповідних норм і правил задля усунення помилок та утворення об'єднаного з позиції літературної мови медіапростору для консолідації нації.

Література

1. Академічна доброчесність та академічне письмо / Укл. Т.М. Шарова, С. В. Шаров, А. В. Землянська, А. М. Землянський. Запоріжжя, 2023. 209 с.
2. Вольська А. В., Дзира І. Я. Типологія мовних помилок в українському сегменті соціальних мереж (на прикладі Телеграма). *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості : матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (18 листопада 2021 року, м. Київ). Т. 1. Київ : КНУТД, 2021. С. 38–42.
3. Калинич О. Заповнюємо класні журнали: мінісловник дистанційного навчання за новим правописом. *НУШ*. URL: <https://nus.org.ua/2020/05/28/zapovnyuyemo-klasni-zhurnaly-minislovyk-dystantsijnogo-navchannya/>.
4. Мова – ДНК нації: вебсайт. URL: <https://ukr-mova.in.ua/library/antusurzhuk/skasovuvatu-j-vidminyatu>.
5. Українська мова в соцмережах: як правильно говорити та яких помилок слід уникати. *Rivne.media*. URL: <https://rivne.media/news/ukrainska-mova-v-sotsmerezkhakh-yak-pravilno-hovoriti-ta-yakikh-pomilok-slid-unikati-76349>.
6. Шарова Т. М., Шаров С. В. Громадянська компетентність як необхідна умова розвитку демократичного суспільства. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю* (14-16 червня 2018 р., м. Мелітополь). Мелітополь: ФОП Однорог ТВ, 2018. С. 283–286.
7. Шкіль А. С., Ядловська О.С. Роль державної мови у становленні незалежності. Соціально-гуманітарні виміри правової держави: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 30 квітня 2021 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 316–319.
8. Sharov S., Vorovka M., Sharova T., Zemlianska A. The Impact of Social Networks on the Development of Students' Social Competence. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 2021. Vol. 11(3). P. 84–98.